

D. A. Vleugel:

Het voorkomen van de Zwarte Roodstaart in West- en Noord-Nederland

Roodstaartje

Tekening: M. J. C. Kolvoort

In 1951 verschenen er in dit blad twee artikeltjes over de Zwarte Roodstaart, resp. van Ir. J. J. Waldorp en van schrijver dezes. Dit was n.a.v. de waarneming van een aantal paren Zwarte Roodstaartjes in een afbraakgedeelte van Den Haag, in het Statenkwartier. Er werd een oproep geplaatst, om meer gegevens over genoemde vogel uit het deel van Nederland, dat ten W. van de lijn Eindhoven-Amersfoort-Zwolle-Winschoten ligt. Van de volgende waarnemers werden opgaven ontvangen: L. v. d. Boogert, S. Braaksma, J. Frencken, G. J. J. Grootkap, P. B. Jansen, Dr. P. Korringa, J. A. Loterijman, Th. Mulder, H. Nuyen, J. Taapken, Rinke Tolman en D. Uitslager. Er zijn enkele aardige resultaten uit dit onderzoek tevoorschijn gekomen, waarbij ook de literatuur werd geraadpleegd. Een uitvoerig verslag vindt men in „Limosa” 1960, pp. 6-18.

In de oorlogsjaren is in Rotterdam de Zwarte Roodstaart tot broeden gekomen in verscheidene paren tussen de puinhopen. Na de oorlog is de soort er weer verdwenen. Dezelfde voorkeur voor puin werd in Duitsland geconstateerd. Ook de Haagse broedexplosie is in het begin van de vijftiger jaren weer verdwenen door de herbouw van de betreffende wijk.

Een andere kwestie, waarover interessante gegevens werden verzameld, is het feit, dat in de ene zomer meer of veel meer broedgevallen worden geconstateerd dan in de andere. Dit schijnt te komen door het verschijnsel, dat men in Zweden reeds meer dan honderd jaar kent als „geprolongeerde voorjaartrek”. In sommige voorjaren — en juist in de periode 1942-1950, waarop ons onderzoek vooral betrekking had, was dit sterk het geval — stijgt de temperatuur korter of langer tijd tot boven normaal. Dit was bv. het geval in de jaren 1942, 1943, 1949 en 1950. Er waren toen duidelijk meer of veel meer broedgevallen in het westen en noorden. Op de kwestie, in hoeverre ook de windrichting te maken heeft met deze fluctuerende curve van voorkomen, is ook nieuw licht geworpen. Er bleek, dat vooral een overmaat van Z.O. en O. winden een stimulerende invloed heeft, zodat er meer Zwarte Roodstaartjes de grens van algemeen voorkomen overschrijden. Ook na een goed broedseizoen, dat gekenmerkt wordt door hoge temperaturen en veel zonneschijn, kan men een sterkere trek naar nieuw gebied verwachten. Een combinatie van beide factoren bleek al heel gunstig. In de beste jaren kwamen als regel de volgende optimale factoren voor:

1. Het voorafgaande broedseizoen was goed.
2. De trektijd in maart was gunstig qua temperatuur en zonneschijn.
3. In de trektijd waaiden veel gunstige Z.O. en O. winden.

Het onderzoek bracht ook telkenmale de voorkeur voor bepaalde plaatsen naar voren. Gezocht blijken te zijn grote gebouwen en gebouwencomplexen. Zo bv. de Gothische Maria Magdalenakerk te Goes, het Stadhuis te Middelburg en de St. Bavo te Haarlem. Ook het sluizencomplex te Jutfaas is verschillende jaren bezet geweest.

De interessantste broedplaatsen werden wel vermeld door de heer L. v. d. Boogert te Vlaardingen. Hij schreef in 1951 o.m. het volgende: „Het zal in 1943 of 1944 geweest zijn, dat ik op een in aanbouw zijnde kruiser werkte bij de Werf Wilton-Fijenoord te Schiedam. Ik zag toen op een zeker ogenblik, terwijl ik even over de verschansing keek, opeens een vogeltje ongeveer drie meter onder mij door een gat in de scheepshuid naar binnen vliegen en even later weer naar buiten komen. Ik zag spoedig, dat het hier een wijffe Zwarte Roodstaart betrof. Even later vertoonde zich ook het mannetje met voer in de snavel. Het zette zich even neer op het steigerwerk, dat om het schip heen stond, alvorens ook in het gat te schieten, dat een uitmonding was van een of andere pijpleiding ter hoogte van de machinekamer, waarin zich dus het nest moest bevinden. Ik heb later in de zomer het mannetje nog vaak horen zingen op meerdere plaatsen op het fabrieksterrein. Tevens kan ik vermelden, dat er reeds een tien- of twaalfstal jaren geleden een paartje van deze vogels gebroed heeft in Vlaardingen aan de Vulcaanweg, waar toen een opslagplaats was van Gemeentewerken van gebruikte straatkeien, welke vervangen waren door stenen. In deze steenhopen nu hebben jaren achtereen de vogels gehuisd. Enkele jaren geleden zijn de laatste van deze steenhopen weggehaald en ik heb nadien ook de Zwarte Roodstaartjes niet meer gezien of gehoord.” Ons onderzoek kon ook mooi gecombineerd worden met de bereikte resultaten in Engeland. Hier houdt zich de ornitholoog R. S. R. Fitter reeds vele jaren met de verspreiding van de Zwarte Roodstaart bezig. De maxima en minima van uitbreiding daar kwamen heel aardig met de ten onzent bereikte gegevens overeen.

Het ligt in de bedoeling ook een verslag te geven van de verspreiding in het hiervoor vermelde gedeelte van ons land tussen 1950 en 1960. De heer Fitter schreef, dat er in de jaren na 1950 nauwelijks een vermeerdering in Engeland heeft plaats gevonden volgens zijn (nog onvolledige) gegevens. Ook bij ons schijnen de tot dusverre vermelde waarnemingen eerder op af- dan toeneming te wijzen. De meteorologische omstandigheden waren dan ook nogal verschillend van die tussen de jaren 1940 en 1950. Ook andere soorten zijn volgens een Duitse publicatie achteruitgegaan, bv. Draaihals, Ortolaan, Grauwe gors en Klapekster.

Om een goed overzicht van de stand van de Zwarte Roodstaart na 1950 te verkrijgen, moge ik dan ook met klem verzoeken uw gegevens wel aan mij te willen opzenden. Bij voorbaat vriendelijk dank.

A. de Haenstraat 53, Den Haag.